

การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โดยใช้รูปแบบการสอน Synectics
A STUDY OF ART CREATIVE THINKING FOR PRATHOMSUKSA IV
BY SYNECTICS APPROACH

สมภพ เอ้ามาชัย (Sompoph Haomachai)*
ดร.นิตยา เปลื้องนุช (Dr.Nittaya Pluangnuch)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอน Synectics โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออร้อยละ 75 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีต่อรูปแบบการสอน Synectics กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 36 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Pre-Experimental Design) กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลหลังทดลอง (One-Shot Case Study) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการสอน Synectics 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 12 สัปดาห์ 2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ (ทัศนศิลป์) จำนวน 3 ฉบับ คือ (1) การวาดภาพระบายสี เรื่องชุมชนเปี่ยมสุข (2) การวาดภาพระบายสีเรื่องขอนแก่นแดนสวรรค์ และ (3) การวาดภาพระบายสี เรื่องฉันรักประเทศไทย แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ทั้ง 3 ฉบับใช้วัดความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ร้อยละ

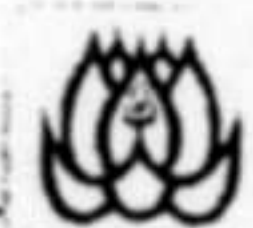
ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 3 ฉบับ ด้านความคิดริเริ่มมีคะแนนเฉลี่ย 8.12 คิดเป็นร้อยละ 81.20 จำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ด้านความคิดละเอียดลออมีคะแนนเฉลี่ย 8.15 คิดเป็นร้อยละ 81.50 มีจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2) การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการสอน Synectics พบว่าการร้องเพลงและการเล่นเกมช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานและผ่อนคลายนักเรียนเห็นด้วยร้อยละ 86.11 เรื่องการคิดนอกกรอบ

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบการสอน Synectics

Keyword: Creative Thinking, Synectics Model

* นักศึกษาลำดับศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ช่วยทำให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ได้เรื่อย ๆ เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 83.33 และการเปรียบเทียบแบบอิสระทำให้นักเรียนได้แนวคิดและมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งผลงานของนักเรียนมีความละเอียดลออและสมบูรณ์มากขึ้นนักเรียนเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 80.56 เท่ากัน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study creative Thinking of Prathomsuksa 4 students in Ban Hin Lard Wung Toh School, the Office of Khon Kaen Educational Service Area 1, whose learning by Synectics teaching method and had the point average of originality and of elaboration 75 percent and the students who pass the said criterion are not lower than 80 percent, and to study the opinion upon the Synectics teaching method of the Prathomsuksa 4 students of the abovementioned school. The targeted group was Consisted of 36 students in Prathomsuksa 4 of the first semester of the 2009 academic year. The Pre-Experimental Design research with a single trial group and a One-Shot Case Study assessment has been applied in the research.

The research tools consisted of 1) a teaching plan of the Synectics teaching method containing a learning unit of 12 lesson plan 12 weeks. 2) three copies of questionnaires for measuring the creative thinking of arts of students which are: (1) the drawing and coloring works under the title of "Chum Chon Piam Sook or the Community of Overwhelming Happiness". (2) the drawing and coloring works under the title of "Khon Kaen City, the Place of Paradise", and (3) the drawing and coloring works under the title of "I love Thailand", and 3) the questionnaires for measuring the opinion of the students upon the Synectics teaching method. Data analysis had finally been done through calculation to find the mean value.

Research Results 1) Points obtaining from the three copies of questionnaires measuring the creative thinking of arts (the visual art) showed that the originality of students obtained the point average of 8.12 which is equivalent to 81.20 percent. The numbers of students who passed the criterion were 30 or equivalent to 83.33 percent of the total pupils. For the elaboration, the point average was 8.15 which is equivalent to 81.50 percent and the numbers of students who passed the criterion were 33 or equivalent to 91.67 percent of the total pupils. 2) The study on the students' opinion upon the organization of activities following the Synectics method revealed that 86.11 percent of the students agreed with the fact that singing and playing games helped make them enjoy and relax while learning. The out-of-frame thought helped me incessantly create more new and creative thinking and the students agreed upon this 83.33 percent. Not only the autonomous comparison helped me gain more ideas and points of view but the more fine and completed works did also accelerate the value, 80.56 percent of the students did agree upon this.

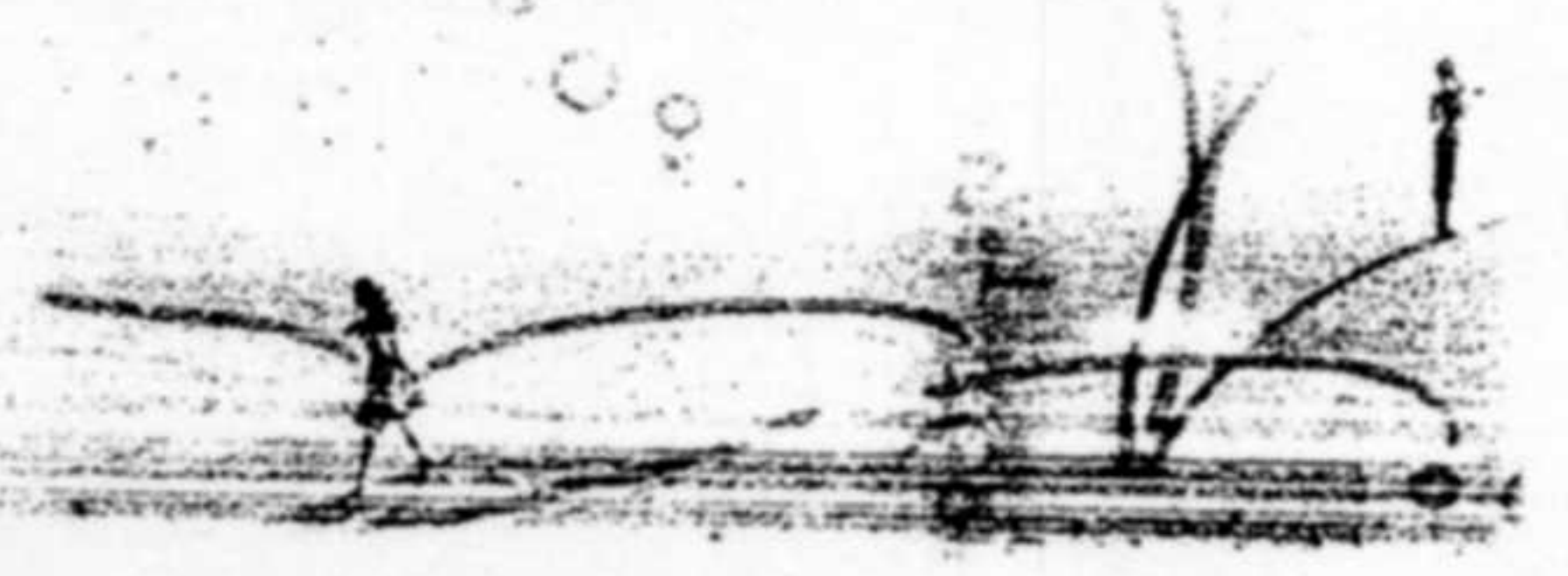
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ดังนี้ คือ มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีความคิดสร้างสรรค์

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2537) กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นส่วนหนึ่งของงานในชีวิตประจำวันและการใช้ชีวิตส่วนตัวของทุกคน” และยังบอกอีกว่า “ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่สิ่งเร้นลับ ไม่ใช่พรสวรรค์ที่ต้องมีมาแต่กำเนิด แต่ความคิดสร้างสรรค์สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้” มนุษย์สามารถเพิ่มความสร้างสรรค์ของเขาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือเป็นกลุ่ม และปมพหุพันธ์ (2538) กล่าวว่าความคิด

สร้างสรรค์จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและถือเป็นคุณสมบัติที่ทุกหน่วยงานในสังคมพึงปรารถนาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการผลิตเป็นพื้นฐานสำคัญของแรงงานที่มีความรู้ในอนาคต และเป็นพื้นฐานสำคัญในด้านอื่น ๆ ตลอดจนก่อให้เกิดผลผลิตที่มีค่า และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ” ซึ่งสอดคล้องกับศิริพงษ์ เพ็ญศิริ และคณะ (2551) ที่กล่าวว่า “คุณลักษณะของคนในวันนี้และวันข้างหน้าจะต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการสร้างงานและนวัตกรรมที่สูง” แต่จากการประเมินผลงานศิลปะ โดยครูผู้สอนศิลปะพบว่าผลงานศิลปะของผู้เรียน มีลักษณะเหมือนๆ กัน หรือคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมากซึ่งเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่า ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่มซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์

และจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ระบุว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดอิสระทางความคิดและการทำงาน ไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง ต้องพึ่งการลอกเลียนแบบจากเอกสาร หนังสือและจากเพื่อนจึงจะสามารถผลิตผลงานออกมาได้ จากความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตั้งแต่เด็กเป็นเรื่องสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าปล่อยทิ้งไว้ต่อไปจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างแน่นอน “โดยความเป็นจริงแล้วธรรมชาติของเด็กจะไม่ชอบการถูกสอนหรือการคิดที่เต็มไปด้วยเหตุผล และมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว เพราะกระบวนการคิดของเด็กจะใช้สมองซีกขวาเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นการคิดแบบจินตนาการและความอึดอัดใจ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Scirpiska et al. (1888 อ้างถึงในจารุวรรณ ปะกัง, 2551) ที่กล่าวว่า “ความคิดไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่ายๆ จากครูไปสู่นักเรียนซึ่งพวกเขาต่างก็มีความคิดและจินตนาการเช่นกัน” ดังนั้นรูปแบบการสอนที่จะสามารถส่งเสริมหรือสนับสนุน ต่อยอดความคิดความฝัน (จินตนาการ) ของผู้เรียน ไม่สกัดกั้นความคิดจินตนาการที่พวกเขามีอยู่ จึงจะถือได้ว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ดี รูปแบบการสอนซินเนคติกส์ (Synectics Model) เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน William J.J. Gordon (1963 อ้างถึงใน ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์, 2537) ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นความคิดขั้นสูงสุดในกระบวนการคิด 6 ขั้นของมนุษย์ Anderson (2001 อ้างถึงใน ธนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2551) Synectics Model ใช้เทคนิคของการเปรียบเทียบ (Metaphoric Activity)

และเทคนิคการเสริมแรง (Reinforcing Stimulus) มาพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียน รู้จักตัวเอง (Self Concept) และพัฒนาขึ้นจนกลายเป็น ความภาคภูมิใจในตัวเอง (Self Esteem) (เพ็ญณี แนนรอต, 2551)

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึง ถือว่ารูปแบบการสอนซินเนคติกส์ (Synectics Model) จะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของผู้เรียนได้และสิ่งที่จะตามมาต่อนั้นก็คือ ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาผลงานศิลปะของตัวเองด้วยใจรักและเติบโตขึ้นเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม เป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นั่นคือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 ที่เรียน โดยใช้รูปแบบการสอน Synectics โดยมีคะแนนเฉลี่ย ด้านความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออร้อยละ 75 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวไม่น้อย กว่าร้อยละ 80

2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มี ต่อรูปแบบการสอน Synectics

3. คำถามการวิจัย

1) ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ (ทัศนศิลป์) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นอย่างไร

2) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอน Synectics อย่างไร

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

1) ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ (ทัศนศิลป์) หมายถึง ความสามารถในการเขียนภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จากแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เรื่องชุมชนเปี่ยมสุข ฉบับที่ 2 เรื่องขอนแก่นแดนสวรรค์และฉบับที่ 3 เรื่องฉันรักประเทศไทย ซึ่งผลงานของนักเรียนจากแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับจะต้อง สื่อก่อออกมาในลักษณะที่เกิดจากความคิดริเริ่มแปลกใหม่และความประณีต ละเอียดยลล่อ สวยงาม

2) รูปแบบการสอน Synectics หมายถึง รูปแบบการสอนที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ (ทัศนศิลป์) ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการเปรียบเทียบ จากสิ่งที่คุ้นเคยให้แปลกใหม่

3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบ การสอน Synectics หมายถึง ความรู้สึกในด้านดี เข้าใจในประโยชน์ที่ตนจะได้รับทั้งระดับบุคคลและ ระดับกลุ่ม ซึ่งมีรายการในแบบสอบถามมีจำนวน 10 รายการ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

1) กลุ่มเป้าหมายนักเรียนโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 36 คนที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

2) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

(1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอน Synectics

(2) ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ (ทัศนศิลป์) ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ

(3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีต่อรูปแบบการสอน Synectics

3) รูปแบบการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัย Pre-Experimental Design โดยมีการทดลอง 1 ครั้ง กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (One-Shot Case Study) แล้วประเมินผลหลังการทดลอง

X O

เมื่อ X แทนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน Synectics

O แทนความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มและด้านความคิดละเอียดลออ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอน Synectics จำนวน 12 แผน

2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 3 ฉบับ

3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน Synectics

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน

บ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียน 2) ผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง 3) กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการสอน Synectics โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามชุดกิจกรรมที่วางแผนไว้ เป็นจำนวน 12 ครั้ง ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 10 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนครั้งที่ 11 และ 12 ใช้เวลาครั้งละ 1 สัปดาห์ เพราะเป็นโครงงานกลุ่ม เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอน Synectics โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดริเริ่มและด้านความคิดละเอียดลออ ร้อยละ 75 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีต่อรูปแบบการสอน Synectics วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 10 รายการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ

9. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏว่ากลุ่มเป้าหมายมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่มผ่านเกณฑ์

ร้อยละ 75 มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ด้านความคิดละเอียดลออผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ส่วนด้านความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน Synectics พบว่าการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการสอน Synectics พบว่า การร้องเพลงและการเล่นเกมช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานและผ่อนคลาย นักเรียนเห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 86.11 การคิดนอกกรอบ เช่น สมมติว่าตัวเองเป็นเครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง พืช หรือสัตว์ช่วยทำให้ได้สร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ไปเรื่อยๆ นักเรียนเห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 83.33 และลำดับที่นักเรียนเห็นด้วยอันดับ 3 สองรายการคือ การเปรียบเทียบแบบอิสระช่วยทำให้เข้าใจได้แนวคิดและมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งผลงานของข้าพเจ้ามีความละเอียดลออและสมบูรณ์มากขึ้นจากการเรียนแบบนี้ นักเรียนเห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 80.56

10. การอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านสภาวะทางอารมณ์และสภาวะการไร้เหตุผลของความคิดสร้างสรรค์

จากการสังเกตสภาวะทางอารมณ์และสภาวะการไร้เหตุผลทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนตลอดการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการสอน Synectics ทั้ง 6 ระยะ (สภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ การเปรียบเทียบโดยตรง (รอบที่ 1) การเปรียบเทียบโดยสมมติเป็นสิ่งอื่น การสร้างคู่คำขัดแย้ง การเปรียบเทียบโดยตรง (รอบที่ 2) และการกลับไปพิจารณางานเดิม) สามารถจัดสภาวะทางอารมณ์และสภาวะการไร้เหตุผลทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เป็น 2 ช่วงคือ 1) ช่วงที่

นักเรียนมีความตื่นตัว ตื่นเต้น และมีสภาวะการไร้เหตุผล 2) ช่วงที่นักเรียนต้องการสมาธิ เพื่อการใช้ความคิดและจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน

ช่วงที่นักเรียนมีความตื่นตัว ตื่นเต้น และมีสภาวะการไร้เหตุผล (30 นาที)

สาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดความตื่นตัว ตื่นเต้น และมีสภาวะการไร้เหตุผล เนื่องมาจากการทำกิจกรรมช่วงนี้ครูได้ใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนตอบ เช่น ครูถามว่าเมื่อนักเรียนเดินเข้ามาถึงบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะนึกถึงสิ่งใดมากที่สุด นักเรียนตอบว่าสวนหย่อม สนามเด็กเล่น ห้องสมุด ต้นมะละกอ ศิลปิน สวนสมุนไพร ธงชาติ เป็นต้น หรือบางครั้งครูถามว่าถ้าเปรียบเทียบโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ เป็นเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือสิ่งปลูกสร้าง จะเปรียบเทียบได้กับสิ่งใด นักเรียนก็จะแย้งกันตอบว่าเหมือนกับโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ รถไฟ รถยนต์ หอกระจายข่าว รถหัวปลาดุก (รถรับส่งนักเรียน) รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวนักเรียนจึงมีความตื่นตัว ตื่นเต้น และมีสภาวะไร้เหตุผลในการเปรียบเทียบตลอดเวลา นักเรียนจะแย้งกันยกมือและเสนอคำตอบ หรือบางครั้งนักเรียนจะลุกออกจากที่แล้วเดินออกมาบอกคำตอบของตัวเองเมื่อรู้สึกว่าการตอบของตัวเองครูยังไม่ได้เขียนลงบนกระดาน บรรยากาศของห้องเรียนในช่วงนี้จึงถือได้ว่าเป็นบรรยากาศของห้องเรียนที่มีชีวิตชีวา เป็นช่วงเวลาที่นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการเปรียบเทียบและสร้างจินตนาการ ยิ่งนักเรียนเปรียบเทียบได้แปลกใหม่เท่าไรยิ่งทำให้ห้องเรียนเกิดความครึกครื้นด้วยเสียงหัวเราะและเสียงปรบมือของเพื่อน ๆ มากเท่านั้น เช่น ในการสอน เรื่อง ดวงจันทร์ (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8) ครูถามนักเรียนว่าถ้านักเรียนขึ้นไปอยู่บนดวงจันทร์ได้ นักเรียนจะเห็นอะไร

นักเรียนส่วนมากจะตอบว่า กระต่าย ตา ยาย ต้นไม้ คำตอบเหล่านี้ถือว่าเป็นคำตอบที่ธรรมดาไม่แปลกใหม่เพราะเป็นสิ่งที่พ่อแม่ร้องเป็นเพลงกล่อมลูกให้ฟังเสมอ แต่เมื่อนักเรียนบางคนตอบว่าบนดวงจันทร์มีพระฤาษี หรือมีนางเงือกสองคำตอบนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่เพราะเป็นคำตอบที่ไม่มีใครคาดคิด ช่วงระยะเวลาที่มีบรรยากาศดังกล่าว จะเป็นระยะแรกของการเรียนในแต่ละชั่วโมง เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 30 นาที บรรยากาศของห้องเรียนจะเริ่มเงียบ เพราะจะเข้าสู่ช่วงที่ 2 คือช่วงเวลาที่นักเรียนต้องการสมาธิ เพื่อการใช้ความคิดและจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน

ช่วงเวลาที่นักเรียนต้องการสมาธิ เพื่อใช้ในการคิดและจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน

หลังจากที่ช่วงเวลาของการถามตอบผ่านไปครูให้ใบกิจกรรมพร้อมกับอธิบายวิธีการทำงาน ในช่วงนี้นักเรียนจะหยุดการใช้เสียง นั่งอยู่กับที่ฟังครูอธิบายวิธีการทำงานจนเข้าใจ บางครั้งครูจะนำตัวอย่างภาพวาดระบายสี (ผลงานของนักเรียนรุ่นพี่) มาให้ดู นักเรียนจะดูอย่างสนใจ หลังจากนั้นจึงนั่งทำงานเงียบๆ ทำงานไปเรื่อยๆ จนกว่าครูจะบอกว่าหมดเวลา บางครั้งเมื่อครูบอกหมดเวลาแล้วนักเรียนยังไม่หยุดทำงาน แต่ครูมีความจำเป็นต้องปล่อยนักเรียนกลับห้องเพราะนักเรียนต้องกลับไปเรียนวิชาอื่นๆ ต่อไป (นักเรียนไม่ได้นั่งเรียนประจำที่ห้องของตนเอง ต้องเดินไปเรียนตามห้องที่จัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละห้องเรียน) ครูจึงแก้ปัญหาว่า การทำงานศิลปะต้องใช้ความคิดจินตนาการและที่สำคัญต้องการเวลาทำงานมาก ผลงานจึงจะออกมาดี ดังนั้นให้นักเรียนนำผลงานกลับไปทำที่บ้านแล้วส่งผลงานในชั่วโมงเรียนครั้งต่อไป ช่วงเวลาที่มีบรรยากาศแบบนี้คือช่วงเวลา 30 นาที หลังของการสอนแต่ละชั่วโมง

สรุปด้านสภาวะทางอารมณ์และสภาวะการไร้เหตุผลของความคิดสร้างสรรค์พบว่า สภาวะทางอารมณ์และสภาวะไร้เหตุผลทั้งของครูและนักเรียนจะนำไปสู่สมิตินี้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การช่วยโดยใช้คำถามง่าย ๆ ของครูทำให้นักเรียนฝึกคิดหาคำตอบและการทำตัวเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของครูทำให้นักเรียนกล้าคิดแล้วพูดออกมา (ตอบคำถาม บรรยาย อธิบาย) อีกทั้งสภาวะการไร้เหตุผลของครู ทำให้นักเรียนกล้าคิดนอกกรอบซึ่งนำไปสู่การคิดหาคำตอบที่แปลกใหม่ คำตอบที่แปลกใหม่นี้เป็นอีกด้านหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ คือด้านความคิดริเริ่มนั่นเอง

2) ด้านกระบวนการตามรูปแบบการสอน Synectics

กระบวนการที่นำมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการสอน Synectics มี 6 ระยะคือ

ระยะที่ 1 อธิบายเกี่ยวกับปัญหา สภาพการณ์ที่เป็นอยู่หรือสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ภายในโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ ครูให้นักเรียนร่วมกันอธิบายเกี่ยวกับปัญหา หรือสภาพการณ์ต่างๆ ภายในโรงเรียน หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนช่วยกันเสนอชื่อ คน พืช สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ หรือสิ่งปลูกสร้าง ครูเขียนบันทึกชื่อต่างๆ ที่นักเรียนช่วยกันเสนอ เช่น สนามเด็กเล่น เสาธงชาติ ต้นมะละกอ สวนหย่อม ทิวทัศน์ ศิลปิน หอสมุด สวนสมุนไพร ครู นักเรียน โรงอาหาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ลงบนกระดานดำให้ครบทุกชื่อยกเว้นชื่อที่ซ้ำกัน หลังจากนั้นครูให้นักเรียนเลือกชื่อที่ตนเองสนใจมากที่สุด (หรือจะคิดขึ้นใหม่ก็ได้) วาดเป็นภาพและระบายสีให้สวยงาม โดยครูพยายามเน้นให้นักเรียนเข้าใจว่าครูจะให้ความสำคัญกับผลงานที่แปลกใหม่และมีความละเอียดลออสมบูรณ์

ระยะที่ 2 การเปรียบเทียบโดยตรง (รอบที่ 1) เป็นการเปรียบเทียบโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ กับ สิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือสิ่งปลูกสร้าง ครูให้นักเรียนเสนอชื่อของสิ่งดังกล่าวที่นักเรียนคิดว่าเหมาะสมกับโรงเรียนมากที่สุด ครูเขียนชื่อเหล่านั้นลงบนชาร์ดจนครบทุกชื่อ ตัวอย่างชื่อที่นักเรียนเสนอเช่น เครื่องบิน รถไฟ โรงสีข้าว หลอดไฟ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องขยายเสียง แบบเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร เหล่านี้เป็นต้น แล้วให้นักเรียนเลือกวาดภาพระบายสีสิ่งที่นักเรียนคิดว่าเหมาะสมที่สุด โดยครูพยายามเน้นให้นักเรียนเข้าใจว่าครูจะให้ความสำคัญกับผลงานที่แปลกใหม่ และมีความละเอียดสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การเปรียบเทียบโดยสมมติตนเป็นสิ่งอื่น เป็นการเปรียบเทียบตัวของนักเรียนเอง กับสิ่งที่นักเรียนเลือกในการเรียนระยะที่ 1 (เรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา หรือสภาพที่มองเห็นได้ในปัจจุบันของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ) ในการเรียนระยะที่ 1 นั้น นักเรียนแต่ละคนจะเลือกวาดภาพระบายสีสิ่งที่ตัวเองประทับใจ หรือสนใจมากที่สุด แต่ในการเรียนครั้งนี้ (การเปรียบเทียบโดยสมมติตนเป็นสิ่งอื่น) นักเรียนจะวาดภาพระบายสีสิ่งที่ตัวเองเลือกในระยะที่ 1 เหมือนเดิม แต่ต้องให้สื่อถึงความรู้สึกที่ตัวเองเป็นสิ่งนั้นจริงๆ ไม่ใช่แค่มองเห็น ถ้านักเรียนไม่สามารถวาดภาพระบายสีที่สื่อถึงความรู้สึกนั้นๆ ได้ก็ให้เขียนบรรยายสั้นๆ ได้ภาพที่สร้างขึ้น เช่น เด็กชายภานุพงษ์ พรหมสร้างมิ่ง วาดภาพระบายสีศิลาจารึกในระยะที่ 1 (เป็นภาพศิลาจารึกเฉยๆ) แต่พอถึงภาพในระยะที่ 3 เขาวาดภาพศิลาจารึกให้มีรอยยิ้ม นั่นคือเขาสามารถสื่อความรู้สึกที่เป็นศิลาจารึกได้ ส่วนเด็กหญิงหทัยทิพย์ บัวภาพ ระยะที่ 1 วาดภาพห้องสมุดของโรงเรียน พอถึงระยะที่ 3 ก็เป็นภาพห้องสมุดของโรงเรียนแต่ไม่

สามารถสื่อถึงความรู้สึกนั้นได้ จึงเขียนบรรยายใต้ภาพสั้นๆ ว่าเธอมีความรู้สึกดีใจที่ได้เป็นห้องสมุดของโรงเรียน อย่างนี้เป็นต้น

ระยะที่ 4 การสร้างคู่คำขัดแย้ง นักเรียนจะนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือตรงข้ามกัน ภายใต้บริบทของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ เช่น คำว่า ขวากับดำ ต่ำกับสูง มืดกับสว่าง สวยกับขี้เหร่ ใหญ่กับเล็ก สั้นกับยาว เป็นต้น ครูพยายามเขียนกลุ่มคำต่างๆ ที่นักเรียนช่วยกันเสนอลงแผ่นชาร์ดให้ครบทุกคำ ยกเว้นกลุ่มคำที่ซ้ำกัน หลังจากนั้นครูทดลองนำคู่คำขัดแย้งบางคู่แต่งเป็นเรื่องสั้นๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับนักเรียน เช่น ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ชื่อโรงเรียนแสนสวย ในโรงเรียนแห่งนี้มีต้นมะพร้าวสูงๆ กับต้นมะพร้าวเตี้ยๆ หลายต้น เมื่อนักเรียนเข้าใจดีแล้วครูให้นักเรียนแต่ละคนนำคู่คำขัดแย้งที่ตนสนใจมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ แล้ววาดภาพระบายสีประกอบเรื่องราวที่ตนที่แต่งขึ้น โดยครูจะให้ความสำคัญกับผลงานที่แปลกใหม่และมีความละเอียดลออสมบูรณ์

ในการสอนเรื่องนี้ ครูได้บูรณาการศิลปะ (ทัศนศิลป์) การวาดภาพระบายสีเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะเป็นนโยบายของโรงเรียนกับเขตการศึกษาที่ครูจะต้องเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตนให้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างน้อยหนึ่งกลุ่มสาระฯ

ระยะที่ 5 การเปรียบเทียบโดยตรง (รอบที่ 2) ครูนำแผ่นชาร์ดกลุ่มคำที่นักเรียนร่วมกันเสนอในการเรียนครั้งที่แล้ว (การสร้างคู่คำขัดแย้ง) มาติดไว้ที่กระดานอีกรอบหนึ่ง ครูพานักเรียนอ่านและเน้นการออกเสียงให้ถูกต้องเพื่อเป็นการทบทวนการเรียนรู้ และหลังจากนั้นครูให้นักเรียนนิกย้อนกลับไปถึงการเรียนในระยะที่ 1 (สภาพปัจจุบันปัญหา สิ่งที่เป็นอยู่ สิ่งที่มองเห็นได้ของโรงเรียนบ้านหินลาด

วังต่อ) แล้วลองให้นักเรียนเปรียบเทียบโรงเรียนกับสังคมของสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง นักเรียนเสนอชื่อสังคมของสัตว์ที่ตนเองคิดว่าเหมือน หรือเหมาะสมกับโรงเรียนมากที่สุด ครูเขียนชื่อเหล่านั้นลงบนกระดาษชาร์ตให้ครบบวกเว้นชื่อที่ซ้ำกัน เช่น สังคมของลิง สังคมของช้าง สังคมของมด สังคมของผึ้ง สังคมของผีเสื้อ เหล่านี้เป็นต้น หลังจากนั้นระดมสมองให้เลือกเพียงสิ่งเดียว แล้ววาดภาพระบายสีประกอบให้สวยงาม ครูเน้นความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ

ระยะที่ 6 การกลับไปพิจารณางานเดิม ครูให้นักเรียนนำผลงานที่ทำตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 5 มาพิจารณาว่าม้งานชิ้นใดที่ตัวเองคิดว่าสมควรปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือจะทำชิ้นใหม่เลยก็ได้ หรือสมควรต่อยอดในเรื่องใด ขั้นตอนนี้สำคัญมาก เพราะเป็นการให้โอกาสนักเรียนในการพัฒนาผลงานเพื่อให้ได้คะแนนดีขึ้นตัวอย่างของการต่อยอดความคิดและการจัดทำผลงานที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยที่ครูไม่ได้ชี้นำคือการเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องหุ่นไล่กา ภาระงานที่ครูมอบหมายให้นักเรียนคือการวาดภาพระบายสีหุ่นไล่กาในอิริยาบถต่าง ๆ ที่นักเรียนจินตนาการไว้

สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากนักเรียนวาดภาพระบายสีหุ่นไล่กา มาส่งครูคือ นักเรียนต่อยอดความคิดจากการวาดภาพระบายสีโดยนักเรียนนำกาบมะพร้าวที่เหลือจากการทำอาหารกลางวันของโรงเรียนมาทำเป็นหุ่นไล่กาอิริยาบถต่างๆ มาส่งครู ซึ่งถ้าพิจารณาให้ละเอียดจากการเรียนเรื่องหุ่นไล่กา นี้ สามารถพัฒนาหุ่นไล่กาเพื่อเป็นของฝากหรือจำหน่ายเป็นของที่ระลึก ให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนได้

ซึ่งขั้นตอนของรูปแบบการสอน Synectics ที่ Gordon พัฒนาขึ้นระยะนี้สอดคล้องกับกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance ชั้นที่ 5 ที่ว่า

“ขั้นยอมรับผลการค้นพบ (Acceptance finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วว่าจะแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่สิ่งที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ หรือทำสิ่งใหม่ๆ ต่อไปที่เรียกว่า New Challenge

11. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูควรสร้างให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตัวเอง โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เช่น การยกย่องชมเชย การพูดคุยสนทนาในเรื่องทั่ว ๆ ไปให้นักเรียนสนใจ

2) รูปแบบการสอน Synectics สามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการสอนหลักคือสอนตามรูปแบบการสอน Synectics ทั้ง 6 ระยะ และรูปแบบการสอนเสริมคือเลือกเอาการเปรียบเทียบแบบใดแบบหนึ่งของรูปแบบการสอน Synectics ไปใช้ร่วมกับรูปแบบการสอนหลักอื่น ๆ

3) สำหรับนักเรียนที่กำลังเรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) และช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ครูควรจัดรูปแบบการสอนแต่ละระยะเป็น 1 แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความคุ้นเคยต่อรูปแบบก่อน และเมื่อเริ่มคุ้นเคยกับรูปแบบดีแล้ว จึงรวม 2 ระยะ เป็น 1 แผนการจัดการเรียนรู้ จะทำให้การจัดกิจกรรมสนุก และนักเรียนจะมีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบการสอน Synectics กับนักเรียนกลุ่มอื่น หรือนักเรียนชั้นเรียนอื่นๆ

2) ควรมีการนำรูปแบบการสอน Synectics ไปวิจัยกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

12. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ขุมมูมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จาร์วรรณ ปะกัง. (2551). ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับเรื่องวงกลม จากผลงานศิลปะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2551). เอกสารประกอบการเรียนวิชาการออกแบบการเรียนการสอน 2. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2537). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ป. มหาพันธ์. (2538). สอนเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เพ็ญณี แนนรท. (2551). เอกสารประกอบการเรียนวิชาการจัดการชั้นเรียน. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ และคณะ. (2551). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตด้วย กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตงาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1 (1), 20-26.